

# गावातील विकासकामे मंजूर करण्याची प्रक्रिया काय असते?

1 प्रस्ताव तयार करणे

- ✓ गावात कुठले काम करायचे (रस्ता, पाणीपुरवठा, शाळा दुरुस्ती, शौचालय, लाईट, गटार इ.) याचा प्रस्ताव ग्रामपंचायत तयार करते.
- ✓ हा प्रस्ताव सरपंच, उपसरपंच किंवा ग्रामपंचायत सदस्य देऊ शकतात.
- ✓ कधी कधी नागरिकही तक्रार/सूचना देऊन कामाचा प्रस्ताव मांडतात.



2 ग्रामसभा मंजूरी

- ✓ प्रत्येक प्रस्ताव ग्रामसभेत मांडावा लागतो.
- ✓ ग्रामसभा मंजूर केल्याशिवाय कुठलेही विकासकाम करता येत नाही.
- ✓ ग्रामसभेत ठराव करून बहुमताने मंजूरी घेतली जाते.



3 अंदाजपत्रक तयार करणे

- ✓ मंजूर कामासाठी किती खर्च लागेल याचे अंदाजपत्रक (Estimate) तयार केले जाते.
- ✓ हे काम ग्रामसेवक / तांत्रिक सहाय्यक (TA) करतात.



#### 4 निधी ठरवणे

☞ कामाचा खर्च कोणत्या निधीतून करायचा ते ठरते :

- ✓ ग्रामनिधी
- ✓ 15 वा वित्त आयोग निधी
- ✓ जिल्हा परिषद / पंचायत समिती निधी
- ✓ MLA/MP फंड
- ✓ इतर शासकीय योजना

#### 5 वरिष्ठ मंजूरी (मोठ्या कामांसाठी)

- ✓ छोट्या कामांसाठी ग्रामपंचायत निर्णय घेऊ शकते.
- ✓ पण मोठ्या विकासकामांसाठी पंचायत समिती / जिल्हा परिषद / संबंधित शासकीय विभागाची मंजूरी घ्यावी लागते.



#### 6 कामाची अंमलबजावणी

- ✓ काम मंजूर झाल्यानंतर ठरलेल्या प्रक्रियेनुसार कॉन्ट्रॅक्टर निवड किंवा श्रमदान करून काम सुरू केले जाते.
- ✓ काम पूर्ण झाल्यावर मापनपुस्तक (Measurement Book – MB) तयार करून खात्री केली जाते.

#### 7 हिशोब व लेखापरीक्षण

- ✓ प्रत्येक कामाचा खर्च, बिल, पावत्या ग्रामपंचायत कार्यालयात जतन केल्या जातात.

✓ नंतर लेखापरीक्षण (Audit) मध्ये तपासले जाते.

📌 अतिरिक्त माहिती

1. ग्रामसभेची कायदेशीर ताकद

→ महाराष्ट्र ग्रामपंचायत कायदा 1958 नुसार ग्रामसभेची मंजूरी अनिवार्य आहे.

→ ग्रामसभा ही गावाची लहान संसद मानली जाते.

2. प्राधान्यक्रम ठरवणे

→ ग्रामसभेत कोणते काम आधी करायचे हे नागरिक बहुमताने ठरवतात.

→ उदा. पाणीपुरवठा > रस्ता > गटार > खेळाचे मैदान.



3. निधींची वेगवेगळी बंधने

→ काही निधी फक्त ठराविक कामासाठी वापरता येतो.

→ उदा. 15 वा वित्त आयोग निधी → पाणी, स्वच्छता, पर्यावरण.

→ मनरेगा निधी → मजुरांची कामे (उदा. नाले, वृक्षलागवड).

4. तांत्रिक मंजूरी

→ मोठ्या विकासकामांसाठी (रस्ते, पाणीपुरवठा योजना) तांत्रिक मंजूरी (Technical Sanction) घ्यावी लागते.

→ ही मंजूरी ग्रामविकास विभागातील अभियंता / पंचायत समितीचे BDO देतात.

5. शासनस्तरावर समावेश

→ ग्रामसभेत मंजूर केलेली कामे वार्षिक विकास आराखड्यात (Annual Plan) समाविष्ट होतात.

→ हा आराखडा पंचायत समिती व जिल्हा परिषदेकडे जातो.

## 6. सामान्य नागरिकांचा अधिकार

→ कोणताही नागरिक कामाची माहिती RTI (माहिती अधिकार कायदा) मार्फत घेऊ शकतो.

→ काम नीट झाले नसेल तर लोकप्रतिनिधींना प्रश्न विचारणे किंवा जिल्हा परिषद/BDO कडे तक्रार करता येते.



## 7. हिशोब पारदर्शकता

→ आता बहुतेक निधी ऑनलाइन पोर्टल (E-GramSwaraj, PFMS) द्वारे वापरला जातो.

→ त्यामुळे पैसा थेट बँकेतून खर्च दाखवला जातो, भ्रष्टाचार कमी करण्यासाठी ही प्रणाली आणली आहे.

## 🎯 थोडक्यात

👉 गावातील विकासकाम मंजूरी ही फक्त ग्रामपंचायतीच्या हातात नसते, तर ग्रामसभा + पंचायत समिती + जिल्हा परिषद + शासकीय विभाग यांच्या समन्वयातून कामे पूर्ण होतात.

🎯 शिकायला आवडत? मग फॉलो करा आणि रोज नवीन शिका!  
@marathigyankatta